

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Inovovaná koncepce poradenských služeb poskytovaných ve škole */úpravy na základě realizace projektu RŠPP-VIP II/*

Zpracovala: PhDr. Jana Zapletalová, 2011

TENTO PROJEKT JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKÝM SOCIÁLNÍM FONDEM A STÁTNÍM ROZPOČTEM ČESKÉ REPUBLIKY.

Obsah:

Úvod

1. Základní charakteristika poradenských služeb ve škole

- 1.1 Vymezení poradenských služeb ve škole
- 1.1 a) Charakteristiky škol, kde je vhodné zřizovat školní poradenská pracoviště
- 1.2 Rozsah odborných služeb
- 1.3 Pracovníci poskytující poradenské služby
- 1.3 a) Další odborní pracovníci školního poradenského pracoviště
- 1.4 Modely poradenských služeb ve škole
- 1.5 Školní program (strategie) pedagogicko-psychologického poradenství

2. Formy informovaného souhlasu a metodická podpora

- 2.1 Formy informovaného souhlasu
- 2.2 Metodické vedení školního poradenského pracoviště

3. Standardní činnosti poradenských pracovníků školy

- 3.1. Výchovní – kariérový poradce
- 3.2 Školní metodik prevence
- 3.3 Asistent pedagoga
- 3.4 Školní psycholog
- 3.5 Školní speciální pedagog

4. Doporučované standardní činnosti pedagogů, kteří se podílejí na poradenských službách školy

- 4.1 Třídní učitel
- 4.2 Učitel výchovy k volbě povolání (ZŠ) a úvodu do světa práce (SŠ)
- 4.3 Učitel – metodik pověřený přípravou školního vzdělávacího programu

5. Kvalifikační standardy poradenských pracovníků školy

- 5.1 Kvalifikační standardy poradenských pracovníků školy a jejich platové zařazení
- 5.2 Financování školních psychologů a školních speciálních pedagogů

6. Provozní podmínky pro poskytování poradenských služeb ve škole

- 6.1 Prostory a vybavení
- 6.2 Časová dostupnost služeb
- 6.3 Informovanost o službách
- 6.4 Práce s informacemi a důvěrnými daty
- 6.5 Převod dokumentace a nástrojového vybavení

7. Návrh na úpravy legislativních a souvisejících dokumentů

Přílohy:

Příloha č. 1 (Výkazy práce školního psychologa a školního speciálního pedagoga, profil činností školního psychologa)

Příloha č. 2 RŠPP v číslech, výsledky za kraje v ČR

Příloha č. 3 Mzdové náklady v projektu RŠPP

V platnosti zůstává také původní příloha dokumentu Etický kodex školního psychologa.

Zdůvodnění navrhovaných úprav

Předkládaný návrh úprav „**Koncepce poradenských služeb poskytovaných ve škole**“, která byla přijata PV MŠMT v únoru 2005 a následně zveřejněna ve Věstníku MŠMT č.7/2005 reflektuje zkušenosti získané v průběhu realizace projektů ESF z OP RLZ VIP – Kariéra a z projektu Rozvoj školních poradenských služeb- VIP II z programu OP VK. Návrh úprav odráží potřebu změn v přístupu škol v poskytování školních poradenských služeb; vytváření školních poradenských pracovišť se stalo během následujících 7 let běžnou praxí, zejména ve velkých školách v ČR.

Vývoj vzdělávání směřuje k zajištění podmínek pro vzdělávání široké škály žáků od žáků se zdravotním postižením a znevýhodněním až po žáky se specifickými poruchami učení a chování, žáky z prostředí sociálně znevýhodněného, žáky cizince až po žáky mimořádně nadané.

Školy se snaží vzdělávat v inkluzivním modelu vzdělávání tak, aby dokázaly pro všechny žáky zajistit jejich vzdělávání v souladu s jejich předpoklady, s respektem k jejich handicapům. Proto také na řadě škol začali pracovat školní psychologové nebo školní speciální pedagogové, kteří se podílejí na podpoře pedagogů i žáků ve školách, zvláště pak v oblasti práce se žáky, kteří vyžadují nastavení úprav v jejich vzdělávání i v jejich začlenění do sociálního klimatu škol. Poradenská pracovníci škol se tak zabývají prevencí rizik ve vzdělávání žáků i skrytým kurikulem škol.

Poprvé se záměrem vstupu školních psychologů do škol přišel **Národní program rozvoje vzdělání v České republice (Bílá kniha, 2001)**. Již tehdy byly vymezeny rámcové podmínky pro činnost těchto odborníků ve školách. V IPPP ČR byl realizován výzkum zaměřený na práci školních psychologů, byly připraveny metodiky pro jejich práci ve školách, následně byl obdobný projekt realizován i pro speciální pedagogy. Získané zkušenosti byly konzultovány s profesním sdružením školních psychologů Asociací školní psychologie ČR a SR a vznikl první návrh Koncepce poskytování poradenských služeb ve školách.

V současné době zajišťují školní poradenské služby ve všech školách (s výjimkou malotřídních škol) **výchovní poradci a školní metodici prevence**, i když často obě úlohy zastává jeden učitel. Z výzkumných šetření zaměřených na činnost výchovných poradců a školních metodiků prevence realizovaných v IPPP ČR v letech 2002-2003 (Analýza primární prevence, 2003, IPPP, Mapování práce výchovných poradců, 2003, IPPP; Analýza poradenských služeb ve školách, 2008, IPPP a Analýza poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, 2009, IPPP - vyplynulo, že programy výchovného poradenství jsou často vytvářeny s malým zřetelem ke specifickým a konkrétním potřebám jednotlivých škol.

Výchovní poradci se častěji věnují až **důsledkům** problematického chování žáků, spolupracují hlavně s třídními učiteli, ale již výrazně méně se školními metodiky prevence, jsou málo informováni o obsahu výuky, která je zaměřena na výchovu k rodičovství a na orientaci ve světě práce. Přitom výchovní poradci často řeší otázky výchovných problémů i kariérového poradenství. Navíc činnost těchto pedagogů ve školách je limitována počtem hodin, které mohou svojí práci věnovat. Počet hodin se pohybuje v intervalu od 1 hodiny do maximálně 3 hodin. Úspěšnost poradenské práce těchto odborníků je limitována také faktem přítomné dvojrole, pedagoga a poradenského pracovníka.

Kvalita poradenství ve škole je závislá na **spolupráci** odborníků a **přípravenosti** učitelů na možné výchovné problémy a krizové situace. Ukazuje se, že je nutný přechod

k prevenci a screeningu, k včasnému předávání informací o žákovi. Důležité jsou také operativní **odborné intervence** do již nastalých problémů.

V této souvislosti se otvírá potřeba **postupného** zavádění psychologické a speciálně pedagogické služby škole, která nutně souvisí s potřebou efektivně řešit mezigenerační transmisi; ta se ve společnostech moderního typu odehrává především prostřednictvím školy a souvisí s ní nutnost řešení takových problémů, jako jsou vysoké procento **školní neúspěšnosti žáků**, potíže žáků jakkoli handicapovaných a problémy spojené s výskytem sociálně nežádoucích jevů, zejména agresivity. Vzniká také potřeba adaptovat vzdělávání žáků tak, aby byli lépe připraveni vstoupit na měnící se trh práce.

Koncepce představuje **návrh na doplnění školní poradenské služby** v podobě vytváření **školních poradenských pracovišť**, který umožní ředitelům škol podle zastoupených odborníků vytvářet program školních poradenských služeb. Volba vhodné varianty služby pro školu bude vždy vázána na specifika školy, na možnosti získat odborné pracovníky-psychology nebo speciální pedagogy.

Součástí školního poradenského pracoviště se stávají také **asistenti pedagoga**, pokud ve škole pracují, dále speciální pedagogové, kteří na některých školách působí, přestože jejich pozice není oficiálně ukotvena v legislativě. Zajištění školního poradenského pracoviště dalšími odborníky má také přímou souvislost s možností získání finančních prostředků na tyto odborníky, protože jejich působení upravuje řada dokumentů (např. vyhláška o krajském normativ atd.).

Zásadním způsobem byl návrh na úpravy **Koncepce** ovlivněn zkušenostmi školních psychologů a školních speciálních pedagogů, metodiků a ředitelů zapojených škol do projektu ESF z OP RLZ (VIP-Kariéra) a z OP VK (RŠPP-VIP II). Jejich zkušenosti a návrhy byly zahrnuty do metodických zpráv, do výstupů dotazníků pro ředitele zapojených škol a v neposlední řadě byly otázky působení školních psychologů a školních speciálních pedagogů předmětem diskusí zejména na setkáních s řediteli zapojených škol a zástupci profesních sdružení učitelů a Asociace školní psychologie ČR a SR.

Návrh úprav **Koncepce** ovlivnil také **dokument zpracovaný v projektu Analýza minimálních preventivních programů škol zapojených do projektu RŠPP-VIP II**, analýza potvrdila nezastupitelnou roli školního poradenského pracoviště na kvalitu komunikace uvnitř školy v oblasti prevence, prokázala roli školního psychologa v prevenci. Také poukázala na potřebu vzniku modelového programu prevence, který by se pravidelně aktualizoval, rozšiřoval o zdroje získané z literatury i z výzkumů, poukázala na důležitost sjednocení užívané terminologie, na programy DVPP pro pedagogy a na zlepšení informovanosti o evaluačních procesech v oblasti prevence a na užívání intervenčních i diagnostických nástrojů. Podněty se vztahují především k úpravám metodického dokumentu pro preventivní práci v oblasti rizikového chování ve školách.

Současně byla činnost odborníků po celou dobu trvání projektů ESF vyhodnocována také kvantitativně, byly sledovány základní ukazatele jejich práce z výkazů činností školních psychologů a školních speciálních pedagogů, které byly za tímto účelem sestavené. Sledován byl rozsah i obsah činností ve vztahu k žáků, pedagogů, rodičům i vnějším spolupracujícím subjektům. Sledována byla i specifika v rámci jednotlivých krajů a školách v nich zastoupených. (viz. Příloha č. 1 a č.2.)

Úvodní část předkládané koncepce je rozšířena o kapitolu, která se věnuje charakteristice škol, kde je vhodné zřizovat školní poradenská pracoviště, o návrh na doplnění pozic dalších odborných pracovníků, kteří by mohli být součástí školního poradenského pracoviště. Charakterizuje poradenské služby poskytované ve škole, pracovníky, kteří tyto

služby poskytují, varianty personálního zajištění poradenských služeb ve škole; vymezuje také hlavní cíle pedagogicko-psychologického poradenství ve škole. Novým návrhem je také ukotvení názvu „**Školní poradenské pracoviště**“ jako označení pracoviště ve škole, který se stal od roku 2005, kdy byl poprvé používán v souvislosti s platností Koncepce o poskytování poradenských služeb ve školách běžným označením. V této části Koncepce je také Školní program pedagogicko-psychologického poradenství, který zohledňuje změny v obsazích poskytovaných služeb a zejména pak doporučení, která vyplývají z Analýzy minimálních preventivních programů, která byla jedním z výstupů projektu ESF Rozvoj školních poradenských pracovišť.

Druhá kapitola se věnuje problematice informovaného souhlasu a vymezení metodické podpory školního poradenského pracoviště. Základní rámce informovaného souhlasu jsou specifikovány v legislativních dokumentech, zejména ve vyhlášce č.72/2005 Sb., ve znění pozdějších změn (vyhláška č.116/2011 Sb.) o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Současně je zřejmé, že vymezení informovaného souhlasu musí být metodicky blíže specifikováno pro poskytovatele poradenských služeb ve školách a to i v souvislosti se standardizací profese psychologa v zemích EU.

Další části popisují standardní činnosti poradenských pracovníků školy a pedagogů, kteří se na poskytování poradenských služeb ve škole podílejí, kvalifikační předpoklady pro poskytování standardních služeb a základní provozní podmínky, jejichž zajištění je pro zajištění poradenských služeb v prostředí školy nezbytné. V návrhu je uvedena také potřeba zapojení sociálních pedagogů do škol, kteří dosud nejsou ukotveni ani v zákoně o pedagogických pracovnících, ani v katalogu prací. Bude třeba připravit jejich standardní činnosti, což nebylo předmětem projektu ESF RŠPP.

Dále je navrhován jako pracovník školního poradenského pracoviště asistent pedagoga, který je legislativně ukotven, ale dosud nebyly vytvořeny jeho standardní činnosti, jejichž návrh uvádíme.

Kapitola č.5 je věnována také tématu financování odborníků, k této problematice se vztahuje také Příloha č.3, která rekapituluje finanční náklady spojené s pozicí školního psychologa a školního speciálního pedagoga v projektu ESF z OP VK Rozvoj školních poradenských pracovišť-VIP II.

Kapitola č. 6 je věnována provozním podmínkám pro poskytování poradenských služeb ve školách, poslední 7. část dokumentu se věnuje návrhům na další i legislativní úpravy v souvislosti se zajištěním poskytování školních poradenských služeb.

Přílohy navrhované koncepce dokládají základní dokumenty pro vyhodnocování obsahů činností školních psychologů a školních speciálních pedagogů, kvantitativní data o poskytovaných službách ve vztahu k profilu profese a v neposlední řadě rekapituluje vynaložené mzdové náklady na tyto odborníky v projektu.

1. Základní charakteristika poradenských služeb ve škole

1.1 Vymezení poradenských služeb ve škole

Poradenské služby ve škole jsou obvykle zajišťovány výchovným poradcem, školním metodikem prevence, případně školním psychologem/školním speciálním pedagogem, kteří úzce spolupracují zejména s třídními učiteli, asistenty pedagoga, v součinnosti s vedením školy a s celým pedagogickým sborem. Ve škole se vytváří ve spolupráci s vedením školy tým odborných pracovníků, který je označován jako **školní poradenské pracoviště**.

Za poskytování poradenských služeb odpovídá ředitel školy. Ředitel školy zodpovídá za zajištění poradenských služeb kompetentními odborníky, kteří splňují kvalifikační požadavky zákona o pedagogických pracovnících. Ve škole je vytvářen **program školních poradenských služeb**, který zahrnuje popis činností a vymezení odpovědnosti školních poradenských pracovníků, preventivní program školy včetně strategie předcházení neprospěchu, šikaně a dalším projevům rizikového chování. Je žádoucí, aby tyto poradenské a preventivní programy odrážely specifika dané školy i regionu a aby služby poskytované školou byly lépe koordinovány se službami školských poradenských zařízení v regionu (PPP, SPC). Realizace **školního programu pedagogicko-psychologického poradenství** předpokládá vytvoření vnitřního systému komunikace ve škole, na kterém se bude podílet vedle pracovníků školního poradenského pracoviště také ředitel školy, ve spolupráci především s třídními učiteli, a dalšími pedagogy, kteří se podílejí na péči o žáky nadané, na kariérovém poradenství, na péči o žáky cizince i o žáky s potřebou podpory ve vzdělávání.

Rozdělení rolí, vytvoření časového prostoru na poskytované služby, zkvalitnění vzdělávání školních poradenských odborníků, týmová práce a spolupráce se specializovanými poradenskými pracovišti ve školství tj. pedagogicko-psychologickými poradnami (PPP), speciálně pedagogickými centry (SPC), ale také se středisky výchovné péče (SVP) a dále mimo školství- s řadou pracovišť, která se orientují na poskytování služeb krizové intervence, sociálních služeb, služeb z oblasti prevence rizikového chování i služeb zdravotnických zařízení, vytváří prostor pro operativní poskytování kvalitnějších školních poradenských služeb.

Školní poradenské služby jsou nejčastěji poskytovány výchovnými poradci, kteří se věnují zejména problematice kariérového poradenství a procesu integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (včetně integrace nadaných) na školách, na řadě škol se podílejí na vytváření inkluzivního prostředí společně se školními metodiky prevence, kteří se orientují na zajištění prevence všech forem rizikového chování. Některé školy v ČR (kolem 300) pak doplňují služby těchto pedagogických pracovníků také službami školních psychologů a školních speciálních pedagogů.

Návrh na doplnění:

1.1 a) Charakteristiky škol, kde je vhodné zřizovat školní poradenská pracoviště

Přítomnost školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga na škole je žádoucí zejména ve školách s velkým počtem žáků (nad 350), které vzdělávají vysoký počet žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami; dále ve

školách, kde je pravděpodobné, že mezi žáky bude vysoké procento žáků s rizikovým chováním (střední odborná učiliště, odborná učiliště, základní školy praktické).

Služby školních psychologů a školních speciálních pedagogů pomáhají také školám, které jsou složeny z více subjektů, zejména základním školám, jejichž součástí je mateřská škola a středním školám, jejichž součástí je internát. Základní školy, jejichž součástí jsou školy mateřské, mohou zkvalitnit práci spojenou s přípravou žáků na školní docházku, mohou více podpořit žáky, v jejichž rodinách chybí možnost zprostředkovávání vzdělávání.

U středních škol spojených s internáty je třeba věnovat zvýšenou pozornost dynamice vztahů a rizikům spojeným se všemi formami šikany. Je tedy zřejmé, že kritérium počtu žáků ve škole nemůže být jediným ukazatelem pro zřízení pozice školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga, případně obou odborníků.

Školy, které mají více jak 350 žáků, by měly mít možnost postupně využívat služby **školních psychologů** nebo **školních speciálních pedagogů, případně obou odborníků**.

Kritériem pro zřízení školního poradenského pracoviště tak není pouze velikost školy, ale také specifika vzdělávaných žáků a z toho vyplývající náročnost pedagogické práce a náročnost práce se skrytým kurikulem školy.

Návrh na doplnění:

1.2 Rozsah odborných služeb

Předpokládá se, že rozsah činnosti školního psychologa a školního speciálního pedagoga by neměl klesnout pod 0,5 úvazku, protože pak by jejich úloha ztratila svoji funkčnost pro činnost školy jako systému a tito pracovníci by plnili roli obdobnou pro služby poskytované PPP nebo SPC, stali by se tak poradenskými pracovníky nikoliv školními poradenskými pracovníky.

Školní psychologové vnášejí do škol některá **specifika poradenské práce**, která jsou úzce spojena se školou. Jedná se především o vytváření **systému včasné identifikace žáků** s výukovými obtížemi a o vytváření strategií podpory pro žáky i učitele, které se mohou významně podílet na prevenci výukových obtíží. Psychologové a speciální pedagogové se mohou intenzivně věnovat metodické podpoře učitelů a následné péči o žáky (včetně reedukace), kde je obvykle dobrou zpětnou vazbou zkvalitňování vzdělávání a například čtenářských dovedností a matematických schopností žáků. Podpora těchto odborníků má navíc pomoci v hledání nástrojů podpory nejprve v prostředí školy, ale teprve potom, kdy se ukáže, že péče těchto odborníků výrazně nemění charakter problémů žáků bude možné uvažovat o podpoře vnějších subjektů, tedy již zmiňovaných poradenských zařízení nebo i odborníků z řad specializované lékařské péče.

S tímto modelem práce počítá i nové vymezení **vyrovnávacích opatření** jako postupů školy v práci se žáky, kteří potřebují upravit průběh vzdělávání tak, aby se lépe vyrovnali s obtížemi, které vznikají na základě jejich zdravotního nebo sociálního znevýhodnění. Rámec pro tato opatření definuje vyhláška č.147/2011, kterou se mění vyhláška č.73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

Dále mohou školní psychologové zajišťovat **intervence v krizových situacích**, mezi které můžeme zařadit zejména úrazy, úmrtí blízkých, sebevraždy a vraždy. Cílem je zvyšování schopnosti učitelů pracovat se žáky, kteří se vyrovnávají s takovými situacemi. Je třeba, aby učitelé byli informováni o možných reakcích žáků na krizové situace, zejména v kontextu strachu a obav z budoucnosti, snížení prospěchu a zhoršení chování, spánkových obtíží,

sklonů k výbuchům zlosti, až po výskyt depresí, drogových závislostí, hrubého chování nebo sebevražedných sklonů. Školy pak mohou s větší pravděpodobností úspěšně identifikovat rizikové žáky ve skupině, periodicky monitorovat jejich chování a získávat pro ně psychologickou asistenci ve spolupráci se zákonnými zástupci.

Tak, jak se do systému zapojují školní psychologové/speciální pedagogové, bude současně možné snižovat na velkých školách počet hodin věnovaných práci výchovných poradců. Předpokládá se, že se na těchto školách školní psychologové/speciální pedagogové mohou věnovat zejména práci se třídou, kariérovému poradenství, individuálnímu poradenství a reedukaci. Často tak mohou **odebrat činnosti, které do té doby zajišťovali ve školách výlučně výchovní poradci.**

Pro poskytování poradenských služeb ve školách již byly vytvořeny metodické materiály, byla stanovena pravidla pro přijímání a zpracovávání zakázek pro školní psychology i speciální pedagogy, která vymezuje jejich profesní sdružení-Asociace školní psychologie ČR, která je součástí mezinárodní sítě školních psychologů ISPA.

Poskytování poradenských služeb ve škole je zapracováno do vyhlášky č.72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních ve znění pozdějších změn (vyhláška č. 116/2011Sb.).

Náplň práce výchovných poradců, školních metodiků prevence, školních psychologů a školních speciálních pedagogů jsou zpracovány v následující kapitole tohoto materiálu („Standardní činnosti poradenských pracovníků školy“), stejně tak i poradenské činnosti třídních učitelů a metodiků pro přípravu školních vzdělávacích programů, kteří budou upravovat také podmínky pro práci s nadanými žáky. Náplň práce učitelů vzdělávací oblasti Člověk a svět práce (Výchova k volbě povolání na ZŠ a Úvod do světa práce na SŠ) je zpracována v souladu s příslušnými metodickými pokyny¹.

Návrh na standardní činnosti školního speciálního pedagoga je upraven oproti stávající vyhlášce, stejně tak je nově navrhován standard činností asistenta pedagoga, který sice není obligátní postavou školního poradenského pracoviště, ale to ostatně nemusí být ani školní psycholog nebo školní speciální pedagog.

1.3 Pracovníci školního poradenského pracoviště

Návrh na doplnění:

Rozsah poskytovaných poradenských služeb i jejich struktura je ovlivněn velikostí školy, postavením školy v regionu, skladbou žáků, dosaženými kompetencemi odborníků a pedagogického sboru, prioritami školního vzdělávacího programu, tradicí školy a v neposlední řadě také tím, zda je součástí školy jako právnické osoby další subjekt.

Vliv na kvalitu služeb má také úroveň spolupráce se školskými poradenskými zařízeními-pedagogicko-psychologickými poradnami a speciálně pedagogickými centry. Předpokládá se, že prostředí malých nebo malotřídních škol obvykle umožňuje včasné odhalení možného problému žáka, i v těchto případech je však součinnost s odborníky – psychology a speciálními pedagogy – důležitá a často nezbytná.

Podle obsahu činnosti pedagogických pracovníků školy, kteří poskytují poradenské služby a s nimi spjatou informační a metodickou podporu učitelům, žákům a jejich rodičům lze rozlišit:

¹ Metodický pokyn čj. 19458/2001-22 k zařazení vzdělávací oblasti Výchova k volbě povolání do vzdělávacích programů pro základní vzdělávání a Metodický pokyn čj. 22067/2000-2 k zařazení učiva Úvodu do světa práce do vzdělávacích programů středních škol

a) pracovníky školního poradenského pracoviště

- výchovný poradce
- školní metodik prevence
- školní psycholog/školní speciální pedagog

Návrh na doplnění:

asistent pedagoga

sociální pedagog

b) pracovníky, kteří se podílejí na poradenských službách, a vytvářejí konzultační tým pro poskytování služeb ve škole

- třídní učitel
- učitel-metodik pro přípravu školního vzdělávacího programu (úprava učiva pro nadané žáky)
- učitel(é) vzdělávací oblasti Výchova k volbě povolání (ZŠ) a Úvodu do světa práce (SŠ)
- případně další pedagogové, zejména učitelé výchov

Návrh na doplnění:

1.3a) Další odborní pracovníci školního poradenského pracoviště

Školní psychologové a školní speciální pedagogové se v zapojených školách setkávali často s potřebou řešení problémů, které vycházely ze sociálního statutu rodin, a které do značné míry ovlivňovaly průběh jejich vzdělávání. Otázky, které byly spojené s potřebou poskytnutí sociální opory, se znalostmi z oboru sociální práce a sociální pedagogiky již kompetence zmiňovaných odborníků (školních psychologů/školních speciálních pedagogů) nebyly dostačující. Tam, kde dochází ke kumulaci těchto problémů, například v tzv. gheto školách nebo ve školách vzdělávajících vysoké počty žáků cizinců by bylo vhodné doplnit tým odborníků i o **pozici sociálního pedagoga**.

Tito odborníci jsou dobře informováni o **sociálních procesech**, podmínkách výchovy a vzdělávání člověka, mají znalosti a dovednosti potřebné pro kultivaci jedince i sociálních skupin a pro prevenci rizikového chování v kontextu sociální situace. Ovládají právní předpisy, a to především ze sociálně pedagogické oblasti. Dokážou využívat metod sociálně výchovného působení ve smyslu pedagogické profylaxe a kompenzace. Umí vést příslušnou dokumentaci. Všechny jejich kompetence vycházejí ze znalostí současných poznatků společenských věd a směřují ke schopnosti jejich tvůrčí aplikace při chápání a ovlivňování sociálních systémů. Dále se předpokládá, že tito pedagogové mají i **kompetence diagnostické a intervenční**, které zahrnují znalosti a dovednosti potřebné k diagnostice sociálního prostředí, interpersonálních vztahů, podmínek života, pedagogického působení a jeho dopadů. Mohou poskytovat nebo zajišťovat přiměřenou úroveň sociálně pedagogické podpory, péče a ochrany a zapojit se do prevence. Podporují také spolupráci mezi jednotlivci, skupinami, komunitami a organizacemi.

Tito odborníci by se měli stát pracovníky škol, vzdělávat a současně spoluvytvářet a realizovat program školního poradenského pracoviště.

Ve školách, kde pracují **asistenti pedagoga**, se ukazuje jako velmi vhodné zapojit tyto pracovníky do práce školního poradenského pracoviště. Pro asistenty pedagoga je důležitá komunikace se speciálními pedagogy i školními psychology, kteří mohou pomáhat

Návrh úprav v Koncepci poskytování poradenských služeb ve školách

s vytvářením konkrétních úprav ve vzdělávání žáků a v nastavování podpůrných opatření. Současně se mohou tyto odborníci podílet na metodickém vedení asistentů pedagoga ve školách.

Asistent pedagoga je **další osobou, která se podílí na péči o žáka se SVP, v rámci svoji činnosti poskytuje i základní služby osobní asistence.**

Individuální práce se žáky se řídí **podle příslušného vzdělávacího programu a pokynů učitele.** Vzdělávací a výchovná činnost podle stanovených postupů a pokynů učitele je zaměřena na specifické vzdělávací i výchovné potřeby žáků nebo skupiny žáků.

Asistent pedagoga pracuje podle pokynů třídního učitele nebo vyučujícího. Podílí se na plnění zadaných úkolů, zajišťuje přípravu na výuku, podílí se na procvičování a doučování problémového učiva, používá speciální kompenzační či reedukační pomůcky do výuky dle typů postižení.

Poskytuje také pomoc při využití **alternativních komunikačních systémů** a pomoc při zprostředkování této komunikace mezi žákem a ostatními žáky. Pomáhá při vytváření pomůcek a práce s pomůckami, které žák využívá; podílí se na úpravě pracovních listů a učebních textů. Poskytuje pomoc při pohybové aktivizaci žáka.

Asistent vede žáka také o **přestávkách a výchovně na něho působí** po celou dobu jeho pobytu ve škole. Pomáhá také s doučováním a přípravou na výuku **i mimo vyučovací hodiny, organizuje doučovací aktivity** v rámci školy.

Je také v **úzkém kontaktu s rodiči žáka**, spolupracuje s nimi, podílí se na domácí přípravě žáka podle příslušné dohody.

Návrh standardních činností je uveden v další části dokumentu.

1.4 Modely poradenských služeb ve škole (školního poradenského pracoviště)

Je nutné zachovat variabilitu pro vytváření **školních poradenských pracovišť**. V praxi se využívají dva základní modely poskytování poradenských služeb ve škole. Tyto modely by měly umožňovat spolupráci učitelů, kteří se ve školách budou podílet na realizaci školního programu pedagogicko-psychologického poradenství a na zapojení dalších odborníků podle charakteru školy i podle její velikosti.

Navrhujeme nově zavést termín úplné a neúplné školní poradenské pracoviště.

A. Varianta základní (neúplné školní poradenské pracoviště).

Činnosti zajišťují :

- výchovný poradce
- školní metodik prevence
- třídní učitelé
- učitelé výchov (občanské výchovy, rodinné výchovy, výchovy k volbě povolání na ZŠ a úvodu do světa práce na SŠ)
- učitel-metodik pro přípravu školních vzdělávacích programů (úprava vzdělávání nadaných)

B. Varianta rozšířená (úplné školní poradenské pracoviště)

Činnosti zajišťují stejní pedagogičtí pracovníci jako v základní variantě, jejich činnosti jsou ale doplněny činnostmi:

- školního psychologa
- školního speciálního pedagoga
- sociálního pedagoga
- asistent pedagoga

Ředitel školy si může zvolit, zda pro školu bude potřebovat školního speciálního pedagoga nebo školního psychologa, případně oba tyto odborníky. Každý z těchto odborníků pracuje v minimálním rozsahu 0,5 úvazku.

Pro malotřídní školy v obcích, které jsou sdruženy pod jednou pověřenou obcí, by mohl být jeden společný školní psycholog nebo školní speciální pedagog při zachování výše minimálního úvazku na 1 odborníka.

Ze závěrů výzkumného šetření IPPP ČR z r. 2001 „Metodika práce školních psychologů“ realizovaného kvalitativním šetřením mezi stávajícími školními psychology a jejich řediteli vyplynulo, že **minimální pracovní úvazek školního psychologa by neměl klesnout pod 0,5**, protože pak se mění charakter jeho práce a stává se pouhým konzultantem. Toto zjištění potvrzují i výzkumná šetření v zahraničí např. Cunnighamová, Oakland: Modely vývoje školní psychologie (1999);

Návrh na doplnění:

Také závěry projektů VIP-Kariéra a RŠPP-VIP II dokládají, že snížení velikosti úvazku mění významně charakter poskytovaných služeb, a to v neprospěch školy. Psychologové a speciální pedagogové s úvazkem **pod 0,5** mohou vykonávat základní poradenské služby, ale nemohou pracovat se školou jako se systémem. Označení „školní psycholog“ ale upravuje práci těchto odborníků právě v tomto směru, navyšuje tedy rozsah činností o práci s pedagogy, s vedením škol a se vztahovou sítí školy.

1.5 Školní program pedagogicko-psychologického poradenství

Školní program pedagogicko-psychologického poradenství zpracovává a každoročně aktualizuje tým poradenských pracovníků školy, konzultuje jej s pracovníky vytvářejícími konzultační tým pro poskytování poradenských služeb ve škole a poté předkládá ke schválení řediteli školy. S programem jsou seznamováni také žáci a rodiče.

Školní program pedagogicko-psychologického poradenství naplňuje především následující cíle:

- pracovat se všemi subjekty školy a vytvořit tak širokou základnu primární prevence školní neúspěšnosti, podpory pro žáky ze sociálně znevýhodněného prostředí a podpory pro všechny žáky, u kterých byly definovány překážky ve vzdělávání,
- sledovat účinnost preventivních programů aplikovaných školou a vytvořit metodické zázemí pro jejich vytváření a realizaci,
- podporovat proces volby povolání a poskytování služeb kariérového poradenství,
- připravit podmínky a rozšířit možnosti inkluze žáků se speciálními vzdělávacími potřebami včetně žáků se sociálním znevýhodněním a žáků nadaných,
- vybudovat příznivé sociální klima pro integraci kulturních odlišností a přijímání sociálních odlišností na škole,
- posílit průběžnou a dlouhodobou péči o žáky s neprospěchem a vytvořit předpoklady pro jeho snižování,

Návrh úprav v Koncepci poskytování poradenských služeb ve školách

- prohloubit včasnou intervenci při aktuálních problémech u jednotlivých žáků a třídních kolektivů se zvláštním zřetelem pro předcházení všem formám rizikového chování včetně různých forem šikany,
- poskytovat metodickou podporu učitelům při aplikaci psychologických a speciálně pedagogických aspektů vzdělávání do školních vzdělávacích programů,
- prohloubit a zlepšit spolupráci a komunikaci mezi školou a rodiči,
- integrovat poradenské služby poskytované školou se službami specializovaných poradenských zařízení, zejm. PPP, SPC, SVP
- spolupracovat s orgány sociálně právní ochrany dětí, s NNO, které poskytují nabídky služeb rozšiřující možnosti péče o žáky ve škole.

Návrh na doplnění:

- *vytvořit krizové plány pro všechny typy rizikového chování jako součást Minimálních preventivních programů*
- *provádět evaluaci preventivních opatření*
- *využívat validní a standardizované postupy a nástroje pro všechny oblasti poradenské práce ve škole*

Návrh na doplnění :

Je třeba specifikovat okolnosti informovaného souhlasu tak, aby poradenští pracovníci školy dobře rozlišili okolnosti informovaného souhlasu; současně je tato okolnost považována za specifikum poradenské práce psychologů i v rámci standardizace této profese v rámci podmínek Evropské federace psychologických asociací (EFPA), která ukládá ČR jako participantovi programu EUROPSY zajistit vymezení informovaného souhlasu v souladu s touto normou.

2. Formy informovaného souhlasu a metodická podpora

Standardní činnosti poradenských pracovníků školy zahrnují služby, které jsou poskytovány žákům, jejich zákonným zástupcům a pedagogickým pracovníkům. Podmínkou pro poskytnutí školní poradenské služby nezletilému žákovi je souhlas jeho zákonných zástupců. Souhlasu zákonného zástupce není třeba v případech, kdy je ohroženo duševní nebo tělesné zdraví žáka nebo osob v jeho okolí a v případech, kdy soud požádá o psychologické vyšetření žáka.

2.1 Formy informovaného souhlasu

V případě, že ve škole pracuje úplné školní poradenské pracoviště, informuje ředitel školy žáky a rodiče o přítomnosti školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga, případně o přítomnosti obou odborníků. Tato informace je pouhým sdělením o přítomnosti

odborníka, ale nenahrazuje informovaný souhlas s jeho činností v práci s jednotlivým žákem (klientem) nebo se třídou.

Rámcové vymezení informovaného souhlasu je uvedeno ve vyhlášce č.116/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č.72/2005Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. (§1, odst.3); dále je specifikována v §1 odst.4 lhůta během které musí být realizováno vyšetření klienta a v odst.5 §1 je specifikován rámec informovaného souhlasu v souvislosti s vytvořením zprávy z vyšetření.

Za informovaný souhlas považujeme vyjádření vlastního rozhodnutí projeveného navenek, v podobě podpisu klienta nebo jeho zákonného zástupce, v souvislosti s účelem prováděného pedagogicko-psychologického vyšetření, s jeho povahou a možnými riziky, která mohou být se závěry vyšetření spojena. Klient (zákonný zástupce) při získávání souhlasu nesmí být vystaven žádnému nátlaku.

Informovaný souhlas musí poskytnout klientovi nebo rodiči (zákonnému zástupci) informace o plánovaném vyšetření i o jeho výsledcích, měl by být vždy srozumitelný.

Informovaný souhlas směřuje k:

- a) objasnění **účelu**, proč je třeba přistoupit k vyšetření
- b) objasnění **povahy** vyšetření, o jeho průběhu a postupech
- c) objasnění **důsledků** vyšetření, které mohou mít pro klienta pozitivní, ale v určitých případech i negativní dopad

Je třeba specifikovat všechny předem známé možné komplikace spojené s navrhovaným postupem, případně opatřeními. Klient nebo jeho rodič musí mít dostatek času na zvážení návrhu pomoci a navrhovaných doporučení pro školní práci. Je třeba přesně specifikovat, jakou roli v průběhu pomoci bude mít škola, školní poradenské pracoviště, rodiče nebo další subjekty poskytující poradenskou případně léčebnou péči.

U informovaného souhlasu rozhoduje nikoliv informace „vyslaná“, ale „přijatá“- nakolik klient pochopil sdělení školního poradenského pracoviště.

Povinnosti školního poradenského pracoviště a klientů (žáků, rodičů):

Pracoviště eviduje všechny intervence realizované ve škole a to jak ve vztahu k jednotlivcům, tak ve vztahu k třídním kolektivům.

V případě zahájení péče o klienta musí prokázat:

- a) existenci platného informovaného souhlasu
- b) informovaný souhlas musí být součástí předkládané zprávy z vyšetření, z této zprávy musí být patrné, že klient byl seznámen se závěry a doporučeními, případnými riziky, která z doporučení vyplývají, a při přebírání zprávy tuto skutečnost písemně vyjádřil a stvrdil svým podpisem
- c) klient musí v případě stížnosti prokázat, co nebylo ze strany poskytovatele služby naplněno
- d) v případě odmítnutí poradenské pomoci zákonným zástupcem je třeba zvážit, zda postup zákonného zástupce není v rozporu se zájmem klienta-dítěte
- e) v odůvodněných případech informovat orgány sociálně právní ochrany dětí, Policii ČR a případně zahájit spolupráci s nimi

Klienti, kterým je poskytnuta služba školního poradenského pracoviště mají právo na:

- a) ochranu osobní integrity
- b) poskytnutí informací o charakteru poradenské služby
- c) právo na odmítnutí poskytnutí informací dalším osobám
- d) dodržování etických principů v průběhu poskytování poradenské služby (i následně)
- e) odmítnutí poradenské péče

- f) volbu školského poradenského zařízení
- g) zprávu z vyšetření nebo konzultace

Informovaný souhlas není třeba pro práci výchovného poradce, školního metodika prevence ani asistenta pedagoga.

Návrh na doplnění:

Vzhledem k tomu, že pozice školního psychologa/školního speciálního pedagoga je založena na práci odborníka přímo v systému školy, je práce těchto odborníků nahlížena jako velmi náročná, protože ve vztahu k profesi je obvykle odborník 1 a to neumožňuje odborné konzultace s kolegy v oboru. Praxe v projektech ESF potvrdila, že z těchto důvodů je nezbytné stanovení pravidelné metodické podpory, která zajistí rychlou metodickou pomoc a současně zpětnou vazbu o kvalitě poskytovaných služeb.

2.2 Metodické vedení školního poradenského pracoviště

V úplné variantě školního poradenského pracoviště, kdy ve škole pracuje školní psycholog nebo školní speciální pedagog je součástí práce školního poradenského pracoviště metodik. Metodik je zkušený externí pracovník školních poradenských služeb, který poskytuje odborníkovi zpětnou vazbu, pomáhá mu v oblasti náhledu na kvalitu poskytovaných poradenských služeb, pomáhá také s komunikací s vedením školy.

Jeho role je konzultační a metodická. V této roli může vystupovat také supervizor, který je odborníkem s absolvovaným supervizním výcvikem a poskytuje služby za úplatu. Supervize se orientuje na proces poradenského procesu jako takového, metodická podpora se orientuje zejména na specifika služby poskytované ve školním prostředí. Obě služby se tak mohou v ideálním případě doplňovat.

Tento pracovník zajišťuje služby pro školu.

Kvalifikace těchto odborníků vychází ze Zákona o pedagogických pracovnících (č.563/2004 Sb., ve znění pozdějších změn), jedná se vždy o speciálního pedagoga nebo psychologa, který pracuje ve školském nebo školním poradenském pracovišti, případně se jedná o VŠ pedagoga.

3. Standardní činnosti pracovníků školního poradenského pracoviště

3.1 Výchovný poradce

Výchovný poradce vykonává činnosti poradenské, informační a metodické, které vykonává ve školním poradenském pracovišti. O těchto činnostech vede písemnou dokumentaci. Rozsah jeho činností je limitován počtem hodin, které má pro svoji činnost vymezené v závislosti na velikosti školy. Dále je rozsah poradenské činnosti dán kompetencemi pedagogického pracovníka s rozšířenou kvalifikací. Rozsah činností výchovného poradce bude ovlivněn přítomností školního psychologa a školního speciálního pedagoga. Pokud nebudou tito odborníci ve škole pracovat, vykonává výchovný poradce všechny uváděné činnosti v plném rozsahu. Pokud tito odborníci ve škole budou pracovat, dochází k redukcí jeho činností zejména v oblasti diagnostické a intervenční práce s jednotlivcem i se skupinou, vzájemně spolupracují.

Poradenské činnosti:

- 1) Kariérové poradenství a poradenská pomoc při rozhodování o další vzdělávací a profesní dráze žáků, tj. zejména:
 - a) koordinace poskytovaných informací o možnostech volby povolání ve vzdělávání a služeb diagnosticko-poradenských orientovaných na individuální poradenskou podporu ve vzdělávací a profesní dráze žáka,
 - b) základní skupinová šetření k volbě povolání, administraci, zpracování a interpretaci zájmových dotazníků v rámci vlastní odborné kompetence a analýzy preferencí v oblasti volby povolání žáků,
 - c) individuální šetření k volbě povolání a individuální poradenství v této oblasti (ve spolupráci s třídním učitelem),
 - d) poradenství zákonným zástupcům s ohledem na očekávání a předpoklady žáků (ve spolupráci s třídním učitelem),
 - e) spolupráce se školním psychologem, se školskými poradenskými zařízeními (pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum) a se střediskem výchovné péče při zajišťování poradenských služeb vyžadujících odbornou intervenci,
 - f) spolupráce s dalšími organizacemi včetně NNO, které se zabývají kariérovým poradenstvím.
- 2) Vyhledávání a orientační šetření žáků, jejichž vývoj a vzdělávání vyžadují zvláštní pozornost a příprava návrhů na další péči o tyto žáky.
- 3) Zajišťování nebo zprostředkování diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb (vstupní a průběžné) a intervenčních činností pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.
- 4) Příprava podmínek pro integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole (včetně žáků nadaných a žáků se sociálním znevýhodněním), koordinace poskytování poradenských služeb těmto žákům školou a školskými poradenskými zařízeními a koordinace vzdělávacích opatření (včetně zvláštního režimu přijímacích zkoušek a maturit) u těchto žáků.
- 5) Poskytování služeb kariérového poradenství žákům/cizincům se zřetelem k jejich jazykovému handicapu.

Metodické a informační činnosti

- 1) Zprostředkování nových metod pedagogické diagnostiky a intervence.
- 2) Metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy v otázkách kariérového rozhodování žáků, integrace, individuálních vzdělávacích plánů, práce s nadanými žáky apod.
- 3) Předávání odborných informací z oblasti kariérového poradenství a péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami pedagogickým pracovníkům školy.
- 4) Poskytování informací o činnosti poradenských pracovníků školy, o specializovaných školských a dalších poradenských zařízeních v regionu, o jejich zaměření, kompetencích a o možnostech využívání jejich služeb žákům a jejich zákonným zástupcům.
- 5) Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči specializovaných poradenských zařízení a jejich zajištění v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů.
- 6) Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti výchovného poradce, navržená a realizovaná opatření.

3.2 Školní metodik prevence

Školní metodik prevence vykonává činnosti metodické, koordinační, informační a poradenské. O těchto činnostech vede písemnou dokumentaci. Rozsah činností je limitován podle zakázky ředitele školy a dosaženými odbornými kompetencemi pedagoga pro oblast prevence. Pokud má škola úplné školní poradenské pracoviště, spolupracuje školní metodik prevence zejména se školním psychologem, případně se školním speciálním pedagogem v oblasti diagnostiky a poskytovaných intervencí, včetně tvorby preventivního programu školy. Dochází tak k redukcí všech jím poskytovaných činností.

Metodické a koordinační činnosti

- 1) Koordinace tvorby a kontrola realizace preventivního programu školy.

Návrh na doplnění:

- 2) ***Pravidelná aktualizace MPP, nastavení evaluačních mechanismů školy pro oblast prevence***
- 3) Koordinace a participace na realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci záškoláctví, závislostí, násilí, vandalismu, sexuálního zneužívání, zneužívání sektami, prekriminálního a kriminálního chování, rizikových projevů sebepoškozování a dalších sociálně patologických jevů.
- 4) Metodické vedení učitelů školy v oblasti prevence sociálně patologických jevů (vyhledávání problémových projevů chování, preventivní práce s třídními kolektivy apod.).
- 5) Koordinace vzdělávání pedagogů školy v oblasti prevence sociálně patologických jevů.
- 6) Koordinace přípravy a realizace aktivit zaměřených na zapojování multikulturních prvků do vzdělávacího procesu a na integraci žáků/cizinců; prioritou v rámci tohoto procesu je prevence rasismu, xenofobie a dalších jevů, které souvisí s otázkou přijímání kulturní a etnické odlišnosti.
- 7) Koordinace spolupráce školy s orgány státní správy a samosprávy, které mají v kompetenci problematiku prevence sociálně patologických jevů, s metodikem preventivních aktivit v pedagogicko-psychologické poradně a s odbornými pracovišti (poradenskými, terapeutickými, preventivními, krizovými, a dalšími zařízeními a institucemi), které působí v oblasti prevence sociálně patologických jevů.
- 8) Kontaktování odpovídajícího odborného pracoviště a participace na intervenci a následné péči v případě akutního výskytu sociálně patologických jevů.
- 9) Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči specializovaných poradenských zařízení v rámci prevence sociálně patologických jevů a zajištění těchto zpráv a informací v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů.
- 10) Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti školního metodika prevence, navržená a realizovaná opatření.

11) ***Informační činnosti***

- 1) Zajišťování a předávání odborných informací o problematice sociálně patologických jevů, o nabídkách programů a projektů, o metodách a formách specifické primární prevence pedagogům školy.
- 2) Prezentace výsledků preventivní práce školy, získávání nových odborných informací a zkušeností.

- 3) Vedení a průběžné aktualizování databáze spolupracovníků školy pro oblast prevence sociálně patologických jevů (orgány státní správy a samosprávy, střediska výchovné péče, pedagogicko-psychologické poradny, zdravotnická zařízení, policie, orgány sociální péče, nestátní organizace působící v oblasti prevence, centra krizové intervence a další zařízení, instituce, organizace i jednotliví odborníci).

Poradenské činnosti

- 1) Vyhledávání a orientační šetření žáků s rizikem či projevy sociálně nežádoucího chování; poskytování poradenských služeb těmto žákům a jejich zákonným zástupcům, případně zajišťování péče odpovídajícího odborného pracoviště (ve spolupráci s třídními učiteli).

Návrh na doplnění:

Průběžné seznamování se s novými diagnostickými a intervenčními postupy pro preventivní práci ve škole a to zejména v oblasti specifické prevence

- 2) Spolupráce s třídními učiteli při zachycování varovných signálů spojených s možností rozvoje sociálně patologických jevů u jednotlivých žáků a tříd a participace na sledování úrovně rizikových faktorů, které jsou významné pro rozvoj sociálně patologických jevů ve škole.
- 3) Příprava podmínek pro integraci žáků s poruchami chování ve škole a koordinace poskytování poradenských a preventivních služeb těmto žákům školou a specializovanými školskými zařízeními.

Návrh na doplnění:

3.3. Asistent pedagoga

Celkově lze konstatovat, že práce asistenta pedagoga je závislá především na **povaze postižení žáka**, ale i jeho osobnostních vlastnostech a tak se hodně liší v různých třídách. Jeho činnost lze rozlišit na podporu přímo jednoho žáka ve vzdělávacím procesu, podporu práce učitele ve třídě a podporu spolupráce s rodinou. Je třeba rozlišit práci asistenta podle jejího zaměření.

Asistent pedagoga podle povahy důvodu své práce převážně pomáhá **při přizpůsobení se školnímu prostředí** a při spolupráci se zákonnými zástupci žáka a komunitou, ze které žák pochází, a to i v případech zejména sociokulturního znevýhodnění. V těchto případech pomáhají při komunikaci se žáky rodičů v místě jejich bydliště - předávají různé vzkazy od třídních učitelů, zajišťují podpisy rodičů na různé tiskopisy, zvou rodiče, kteří se školou špatně spolupracují na schůzky s třídními učiteli, na výchovné komise apod.

V případech převážně **těžkého smyslového postižení** nebo vady řeči či komunikační funkce řeči pomáhá převážně při **komunikaci se žákem**. V případech zdravotního postižení pomáhá převážně přímo při **výchovně vzdělávací činnosti**.

Často je využívána kombinace práce přímo ve třídě s individuální prací s žákem **mimo třídu**, ale na stejném úkolu. Základní úkoly lze vymezit tak, že koordinuje činnost dítěte, koriguje jeho chování, oceňuje a chválí dílčí úspěchy, poskytuje zpětnou vazbu dítěti, pomáhá při zadávání strukturovaných úkolů, pomáhá, aby žák stačil tempu výuky, zasahuje v případech, kdy je žák nepozorný, nesoustředěný, vyrušuje, dohlíží na přípravu a používání pomůcek.

Asistent pedagoga pro žáky sociálně a zdravotně znevýhodněné

Návrh úprav v Koncepci poskytování poradenských služeb ve školách

Náplň práce asistenta pedagoga:

- ✓ práce ve třídě v rámci spolupráce s učitelem a dalšími pedagogickými zaměstnanci školy (zahrnuje povinnost pracovat přímo v hodině, individuální práci s dětmi, náslech v hodinách, výklad učební látky a výchovně - vzdělávací činnost obecně),
- ✓ pomoc s doučováním i mimo vyučovací hodiny (v rámci školních klubů, družin a doučovacích aktivit v prostorách školy, eventuálně v domácím prostředí žáka),
- ✓ usnadňování adaptace dítěte ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí na podmínky školy a školského zařízení (prohlubování a upevňování základních návyků sociálních, pracovních a hygienických),
- ✓ pomoc s překonáváním kulturních bariér včetně bariér jazykových a multikulturní výchova,
- ✓ vedení nebo pomoc s vedením volnočasových aktivit,
- ✓ kontrola domácí přípravy žáků a pomůcek,
- ✓ pomoc při přípravě učebních pomůcek,
- ✓ účast na poradách školy a třídních schůzkách,
- ✓ komunikace se zákonnými zástupci žáků (návštěvy rodin, účast na třídních schůzkách, organizování účasti rodičů na školních aktivitách),
- ✓ účast na vzdělávacích aktivitách určených pro asistenty pedagoga,
- ✓ spolupráce s dalšími institucemi dle potřeby (zahrnuje řadu institucí mimo školu např. PPP, SPC, SVP, OSPOD a další),
- ✓ tvorba projektů,
- ✓ účast na poradách a výchovných komisích,
- ✓ reprezentace školy,
- ✓ podávání informací o žácích a studentech pedagogickým pracovníkům,
- ✓ pomoc při řešení problémů se žáky (řešení konfliktních situací a kázeňských přestupků, dále také poradenskou a konzultační činnost),
- ✓ řešení absencí žáků,
- ✓ celoškolní volnočasové aktivity, popřípadě i aktivity přesahující rámec školy,
- ✓ administrativně-organizační činnost,
- ✓ kontrolování a zajištění materiálního vybavení dítěte,
- ✓ informační-osvětová činnost,
- ✓ řešení sociálně nežádoucích jevů (zahrnuje sledování sociálně nežádoucích jevů obecně, konkrétně zejména absenci žáků, užívání návykových látek, šikanu, projevy možného rasismu, týrání žáků apod.)

Konkrétní náplň práce, rozsah a rozpis jednotlivých činností pro asistenta pedagoga stanoví ředitel školy na základě skutečných potřeb žáka.

Asistent pedagoga pro žáky zdravotně postižené

Hlavními činnostmi asistenta pedagoga jsou:

- ✓ individuální pomoc žákům při začleňování se a přizpůsobení se školnímu prostředí,
- ✓ individuální pomoc žákům při zprostředkování učební látky,
- ✓ pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti,
- ✓ pomoc při vzájemné komunikaci pedagogů se žáky a žáků mezi sebou,
- ✓ pomoc při spolupráci se zákonnými zástupci žáka,
- ✓ provádění rutinních prací při výchově dětí a žáků nebo studentů, upevňování jejich společenského chování, pracovních, hygienických a jiných návyků,
- ✓ péče a pomoc při pohybové aktivizaci dětí a žáků,
- ✓ výchovné práce zaměřené na zkvalitnění společenského chování dětí a žáků.
- ✓ výklad textu, popřípadě učební látky a individuální práce s dětmi a žáky podle stanovených vzdělávacích programů a pokynů učitele
- ✓ vzdělávací a výchovná činnost podle přesně stanovených postupů a pokynů učitele nebo vychovatele zaměřená na speciální vzdělávací nebo specifické výchovné potřeby dítěte a žáka nebo skupiny dětí a žáků

Konkrétní náplň práce, rozsah a rozpis jednotlivých činností pro asistenta pedagoga stanoví ředitel školy na základě skutečných potřeb žáka a na základě doporučení SPC nebo PPP.

3.4 Školní psycholog

Školní psycholog zajišťuje činnosti školního poradenského pracoviště, podílí se na vytvoření programu poskytování pedagogicko-psychologických poradenských služeb ve škole, včetně programu primární prevence. Vykonává zejména činnosti koordinační, konzultační, poradenské, diagnostické, metodické a informační, pracuje se žáky, pedagogy i rodiči.

Školní psycholog komunikuje s vedením školy, pedagogy a rodiči žáků.

Dokumentaci o svých činnostech vede v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů a etickým kodexem školního psychologa (viz příloha č.3). Školní psycholog spolupracuje se všemi členy týmu školního poradenského pracoviště, se specializovanými školskými a dalšími poradenskými zařízeními, zejm. pedagogicko-psychologickými poradnami, dále se zařízeními a institucemi zdravotnickými a sociálními, s orgány státními i nestátními, s organizacemi péče o děti a mládež apod.

Diagnostika, depistáž

- 1) Spolupráce při zápisu do 1. ročníku základní školy.
- 2) Depistáž specifických poruch učení v základních a středních školách.
- 3) Diagnostikou výukových a výchovných problémů žáků.
- 4) Depistáž a diagnostika nadaných dětí.
- 5) Zjišťování sociálního klimatu ve třídě.

- 6) Screening, ankety, dotazníky ve škole.

Konzultační, poradenské a intervenční práce

- 1) Péče o integrované žáky (pomoc při sestavování individuálního programu, vedení).
- 2) Individuální případová práce se žáky v osobních problémech (konzultace, vedení...).
- 3) Krizová intervence a zpracování krize pro žáky, pedagogické pracovníky a zákonné zástupce.
- 4) Prevence školního neúspěchu žáků (náprava, vedení, apod.).
- 5) Kariérové poradenství u žáků.
- 6) Techniky a hygiena učení (pro žáky).
- 7) Skupinová a komunitní práce s žáky.
- 8) Koordinace preventivní práce ve třídě, programů pro třídy apod.
- 9) Podpora spolupráce třídy a třídního učitele.
- 10) Individuální konzultace pro učitele v oblasti výchovy a vzdělávání.
- 11) Konzultace se zákonnými zástupci při výukových a výchovných problémech dětí.
- 12) Pomoc při řešení multikulturní problematiky ve školním prostředí.

Metodická práce a vzdělávací činnost

- 1) Participace na přípravě programu zápisu do 1. ročníku základního vzdělávání.
- 2) Metodická pomoc třídním učitelům.
- 3) Pracovní semináře pro pedagogické pracovníky (konzultace a metodické vedení).
- 4) Účast na pracovních poradách školy.
- 5) Koordinace poradenských služeb poskytovaných ve škole (výchovný poradce, školní metodik prevence, třídní učitelé).
- 6) Koordinace poradenských služeb mimo školu a spolupráce se školskými poradenskými zařízeními, zdravotnickými a dalšími zařízeními.
- 7) Metodické intervence z psychodidaktiky pro učitele, včetně podpory při tvorbě školního vzdělávacího programu.
- 8) Besedy a osvěta (zákonným zástupcům).
- 9) Prezentační a informační činnost.
- 10) Participace na přípravě přijímacího řízení ke vzdělávání na střední škole.

Návrh na úpravy činností školního speciálního pedagoga, který vznikl na základě analýz pracovních činností odborníků, zejména profilu jejich práce.

3.5 Školní speciální pedagog

Školní speciální pedagog zajišťuje činnosti školního poradenského pracoviště, podílí se na vytvoření programu poskytování pedagogicko-psychologických poradenských služeb ve škole, včetně programu primární prevence. Vykonává zejména činnosti koordinační, reedukační, konzultační, poradenské, diagnostické, metodické a informační, pracuje se žáky, pedagogy i rodiči.

Školní speciální pedagog komunikuje s vedením školy, pedagogy a rodiči žáků.

Dokumentaci o svých činnostech vede v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů. Školní speciální pedagog spolupracuje se všemi členy poradenského pracoviště, dále se specializovanými školskými a dalšími poradenskými zařízeními, zejm. speciálně pedagogickými centry, pedagogicko-psychologickými poradnami, dále se zařízeními a

institucemi zdravotnickými a sociálními, s orgány státními i nestátními, s organizacemi péče o děti a mládež apod.

Depistážní činnosti, diagnostika

1. Spolupráce při zápisu do 1. ročníku základního vzdělávání dle potřeb a možností školy a školního poradenského pracoviště.
2. Vyhledávání žáků s rizikem vzniku speciálně vzdělávacích potřeb a zařazení do vhodného preventivního (stimulačního) či intervenčního programu.
3. Vyhledávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich zařazení do speciálně pedagogické péče.
4. Vytýčení hlavních problémů žáka, stanovení individuálního plánu pedagogické podpory v rámci školy a mimo ni (druh, rozsah, frekvenci, trvání intervenčních činností).
5. Diagnostika speciálně vzdělávacích potřeb žáka (shromažďování údajů o žákovi, včetně anamnézy rodinné a osobní), speciálně pedagogická diagnostika (např. při výukových problémech žáků) pro navazující intervence ve školním prostředí, speciálně pedagogická diagnostika předpokladů pro čtení, psaní, počítání, předpokladů rozvoje gramotnosti, analýza získaných údajů a jejich vyhodnocení.
6. Speciálně pedagogická diagnostika při výchovných problémech (etopedická), stanovení intervenčního přístupu v rámci školy i mimo ni, dle potřeb, možností a profilace školy.
7. Scenring, anktety, dotazníky ve škole týkající se speciálních vzdělávacích potřeb a rizika vzniku speciálních vzdělávacích potřeb.

Konzultační, poradenské a intervenční práce

1. Dlouhodobá i krátkodobá individuální speciálně pedagogická péče se žákem se speciálními vzdělávacími potřebami (speciálně pedagogické vzdělávací činnosti, reedukační, kompenzační a stimulační činnosti) a se žákem s rizikem vzniku speciálně vzdělávacích potřeb (vzdělávací činnosti, stimulační činnosti).
2. Dlouhodobá i krátkodobá speciálně pedagogická péče se skupinami žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (speciálně pedagogické vzdělávací činnosti, reedukační, kompenzační a stimulační) a se skupinami žáků s rizikem vzniku speciálně vzdělávacích potřeb (vzdělávací činnosti, stimulační činnosti).
3. Participace na vytvoření individuálního vzdělávacího plánu u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami či individuálního plánu individuální pedagogické podpory u žáků s rizikem vzniku speciálních vzdělávacích potřeb (v kooperaci s třídním učitelem, učitelem odborného předmětu, s vedením školy, se zákonnými zástupci žáka, se žákem a s ostatními partnery podpůrného týmu uvnitř i vně školy).
4. Průběžné vyhodnocování účinnosti navržených opatření pro žáky se speciálně vzdělávacími potřebami a rizikem vzniku speciálních vzdělávacích potřeb žáků, dle potřeby navržení a realizace úprav.
5. Preventivní intervenční programy v oblasti školního neúspěchu/výchovných problémů s uplatněním speciálně pedagogických/etopedických přístupů.
6. Participace na kariérovém poradenství – volba vzdělávací dráhy žáka, individuální provázení žáka.

7. Úpravy školního prostředí, zajištění speciálních pomůcek a didaktických materiálů.
8. Individuální konzultace pro rodiče, zabezpečení průběžné komunikace a kontaktů s rodiči žáka/zákonnými zástupci.
9. Individuální konzultace pro pedagogické pracovníky v oblasti speciálních vzdělávacích potřeb a rizika vzniku speciálně vzdělávacích potřeb.
10. Speciálně pedagogické přístupy při řešení multikulturní problematiky ve školním prostředí.
11. Konzultace s pracovníky školských a dalších poradenských zařízení.

Metodické, koordinační a vzdělávací činnosti

1. Příprava a průběžná úprava podmínek pro integraci žáků se zdravotním postižením ve škole a pro poskytování speciálně pedagogické péče u žáků se SVP a žáků s rizikem vzniku SVP.
2. Metodická pomoc třídním učitelům při integraci, při vzdělávání žáků se SVP a rizikem vzniku SVP, metodické činnosti pro další pedagogické pracovníky školy – specifika výuky a možnosti žáků dle druhu a stupně SVP a rizika vzniku SVP, návrhy metod a forem práce se žáky – jejich zavádění do výuky, instruktáže využívání speciálních pomůcek a didaktických materiálů.
3. Pracovní semináře pro pedagogické pracovníky v oblasti SVP a rizika vzniku SVP.
4. Spolupráce s odborníky týmu školního poradenského pracoviště (školní psycholog, školní metodik prevence, výchovný poradce) dle jeho potřeb i potřeb školy.
5. Kooperace se školskými poradenskými zařízeními a s dalšími institucemi a odbornými pracovníky ve prospěch žáka se SVP a žáka s rizikem vzniku SVP.
6. Participace na vytváření školních vzdělávacích programů, individuálních vzdělávacích plánů, individuálních plánů pedagogické podpory s cílem rozšíření služeb a zkvalitnění péče o skupiny žáků se SVP a rizikem vzniku SVP.
7. Koordinace a metodické vedení asistentů pedagoga ve škole.
8. Besedy a osvěta (zákonným zástupcům).

4. Doporučované standardní činnosti pedagogů, kteří se podílejí na poradenských službách školy

4.1 Třídní učitel

- Motivuje vytvoření vnitřních pravidel třídy, která jsou v souladu se školním řádem, a dbá na jejich spravedlivé dodržování (vytváření otevřené bezpečné atmosféry a pozitivního sociálního klimatu ve třídě); podporuje rozvoj pozitivních sociálních interakcí mezi žáky třídy.
- Zprostředkovává komunikaci s ostatními členy pedagogického sboru a je garantem spolupráce školy s rodiči žáků třídy.

- Získává a udržuje si přehled o osobnostních zvláštностech žáků třídy a o jejich rodinném zázemí.
- Spolupracuje s výchovným – kariérovým poradcem při poskytování poradenských služeb týkajících se rozhodování o další vzdělávací a profesní dráze žáků třídy.
- Spolupracuje se školním metodikem prevence na depistáži varovných signálů, podílí se na realizaci minimálního preventivního programu, diagnostikuje vztahy ve třídě.
- Spolupracuje se školním psychologem / speciálním pedagogem při aktivitách zaměřených na prevenci školního neprospěchu žáků třídy (náprava, vedení apod.), při vytváření podmínek pro integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve třídě a podle pokynů ředitele i v dalších oblastech vzdělávací a poradenské práce s žáky třídy.

4.2 Učitel(é) vzdělávací oblasti Výchova k volbě povolání (ZŠ) a Úvodu do světa práce (SŠ)

- Motivuje žáky k odpovědnosti za vlastní životní dráhu a k uvědomění si významu vzdělání pro život.
- Podporuje sebepoznávání a konstruktivní zvažování profesních možností žáků.
- 2
- Vede žáky k uvědomování dynamiky současných ekonomických a technologických změn ve světě a s nimi souvisejícího významu profesní mobility, rekvalifikací, celoživotního učení.
- Pomáhá žákům orientovat se ve světě práce a vzdělávacích příležitostech a vytvářet si představu o nabídce profesních a vzdělávacích možností, učí je nahlížet na složitost jednotlivých profesí v porovnání s vlastními možnostmi a předpoklady.
- Seznamuje žáky s možnostmi podpory státu ve sféře zaměstnanosti a v poradenských a zprostředkovatelských službách.

Na střední škole dále:

- Poskytuje žákům základní orientaci v nejdůležitějších otázkách pracovního práva a soukromého podnikání.
- Seznamuje žáky s trendy trhu práce, s jeho vývojem v daném regionu a možnostmi uplatnění v jednotlivých oborech, pomáhá jim získat představu o realitě pracovní pozice absolventa po nástupu do zaměstnání, vede je k osvojování dovedností v oblasti sebeprezentace na trhu práce.

4.3 Učitel-metodik pro přípravu školního vzdělávacího programu

Učitelé, kteří budou připravováni na tvorbu ŠVZP se budou současně podílet na úpravách učiva pro mimořádně nadané žáky v souladu s § 17 školského zákona a s vyhláškou o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. Současně se předpokládá participace těchto odborníků na úpravách učiva i u žáků s dalšími speciálními vzdělávacími potřebami, zejména pak při přípravě individuálního vzdělávacího plánu v souladu s §16, §18 zákona č.561 /2004 Sb., o předškolním, základním, středním , vyšším odborném a jiném vzdělávání.

Zejména vyhláška specifikuje úlohu učitelů-metodiků a výchovných poradců v přípravě individuálního vzdělávacího plánu a následného vedení žáka ve škole. Předpokládá se, že tento učitel ve spolupráci se školským poradenským zařízením nebo školním psychologem/školním speciálním pedagogem zejména:

- Provádí evidenci nadaných dětí ve škole, vede přehled nominací.
- Koordinuje úpravy vzdělávání nadaných žáků ve škole společně s poradenským pracovníkem školy nebo školského poradenského zařízení.
- Metodicky vede učitele školy společně s poradenským pracovníkem školy nebo PPP při vzdělávání nadaných žáků (metody obohacování a prohlubování učiva, metody vnitřní diference)
- Spolupracuje se SŠ, VOŠ a VŠ s cílem zajišťovat výuku předmětů, které jsou oblastí zájmu nadaných žáků, na úrovni vyššího stupně
- Spolupracuje se školním psychologem v oblasti nadání formou pravidelných konzultací
- Pravidelně sleduje nové trendy v oblasti vzdělávání nadaných a poskytuje informace o těchto trendech ostatním pedagogickým pracovníkům.
- Informuje pedagogické pracovníky školy o vzdělávacích akcích na téma vzdělávání nadaných žáků, případně tyto akce sám organizuje; získává a poskytuje informace o aktivitách různých sdružení zaměřujících se na práci s nadanými, o mimoškolních akcích pro nadané děti (letní tábory, nejruznější kroužky...) apod
- Zajišťuje prezentaci výsledků práce nadaných žáků školy.

5.

5.1 Kvalifikační standardy poradenských pracovníků školy a jejich platové zařazení

Kvalifikační standardy poradenských pracovníků školy jsou specifikovány zákonem č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. Platové zařazení pracovníků vyplývá z katalogu prací a tomu odpovídajícím standardním činnostem v souladu s vyhláškou č.72/2005 Sb., ve znění pozdějších změn (116/2011 Sb.).

Výjimku tvoří pouze pozice **sociálního pedagoga**, která není uvedena ani v zákoně o pedagogických pracovnících ani v katalogu prací.

Uvádíme proto návrh pro zapracování této pozice do katalogu prací.

Katalog prací podle § 123 odst. 6 písm. B) zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, uvedený v NAŘÍZENÍ VLÁDY ČR č. 222/2010 Sb., ze dne 14. června 2010, Díl 2. 16. VÝCHOVA a VZDĚLÁVÁNÍ, (dále jen katalog), navrhujeme doplnit o pracovní pozici „Sociální pedagog“. Po doplnění pracovní pozice „Sociální pedagog“ do zákona č. 563/2004 Sb., ZÁKON ze dne 24. září 2004 o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění, bude možno zrušit pracovní pozici „Vychovatel“, v plném rozsahu, s tím, že činnosti, v současném znění katalogu, uvedené v platových třídách 8 až 10 zabezpečí „Sociální pedagog“ tak, jak jsou v katalogu uvedeny.

V platových třídách 11 až 13 stanovit pro sociálního pedagoga nové kompetence takto:

V platové třídě 11

1. Vzdělávací činnost v předmětech pro získání sociálních kompetencí.
2. Samostatné uskutečňování sociálně edukační a sociálně výchovné činnosti, s uplatněním specifických sociálně pedagogických postupů.
3. Vytváření a realizace koncepcí sociální terapie osob se zdravotním a sociálním postižením, ve spolupráci s rodinou a pracovníky sociálních služeb.
4. Vytváření programů sociální inkluze žáků nebo studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a z rodin ze sociálně znevýhodněného prostředí.

V platové třídě 12

1. Tvorba a evaluace vzdělávacích programů v předmětech pro získávání sociálních kompetencí.
2. Stanovování a aplikace účinných sociálně diagnostických, sociálně edukačních a sociálně výchovných metod a postupů v diagnostických ústavech a v diagnostických činnostech speciálně pedagogických a sociálních institucí, ve spolupráci s pediatry, neurology, psychiatry a psychology.

V platové třídě 13

1. Tvorba zásadních koncepcí inkluzivního, socioterapeutického a resocializačního vzdělávání.
2. Tvorba sociálně evaluačních kritérií hodnocení pedagogických systémů, kompatibilních se standardy EU.
3. Tvorba a realizace národních a mezinárodních sociálně edukačních projektů se zaměřením na řešení aktuálních i perspektivních požadavků vzdělávacích strategií ČR.

5.2 Financování školních psychologů a školních speciálních pedagogů

Model financování se odvozuje od charakteristiky poskytovaných služeb ve školách uvedených v části 1., dále od zařazení odborníků do platové třídy podle stupně odbornosti zajišťovaných služeb v souladu s katalogem prací. Nároky na kvalifikaci těchto odborníků jsou v souladu s dílkou zákona o pedagogických pracovnících.

Stanovení strategie financování školních poradenských služeb je závislé na konceptu vzdělávací politiky a s tím souvisejícími prioritami, s konceptem normativního financování. Bez znalosti podrobných informací celého kontextu financování nelze stanovovat pravidla financování školních poradenských služeb. Pro úplnost uvádíme v **Příloze č.3** přehled financování školních psychologů a školních speciálních pedagogů v projektu ESF z OP VK „Rozvoj školních poradenských pracovišť“.

6. Provozní podmínky pro poskytování poradenských služeb ve škole

Dále uvedené provozní podmínky jsou nezbytné pro plnění poradenských úkolů školy, tj. pro výkon standardních činností školních poradenských pracovníků. Předpokládáme, že tyto podmínky budou jednotlivými školami rozpracovávány podle zvoleného modelu poskytování poradenských služeb ve škole, podle sídla a velikosti školy, podle počtu žáků a dalších konkrétních podmínek. Vybraná pravidla pro poskytování poradenských služeb ve škole by se mohla stát součástí školního řádu a školního vzdělávacího programu.

6.1 Prostory a vybavení

Škola by měla zajistit prostorové podmínky pro poskytování poradenských služeb tak, aby nedocházelo ke kolizi se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, protože výchovní poradci, školní metodici prevence a zejména pak školní psychologové a školní speciální pedagogové pracují nejen s daty charakteru – důvěrná, ale také s daty citlivými. Pro práci s těmito daty jsou stanovena pravidla výše jmenovaným zákonem. Dále je třeba, aby prostory vyhovovaly platným obecně závazným hygienickým a

požárním normám³. Prostředí by mělo zaručit nerušené jednání s klienty a pedagogy, které bude důvěrné a splňující nároky na důstojné jednání.

Tyto prostoty jsou vybaveny nástroji (např. diagnostickými testy a intervenčními nástroji) a pomůckami nezbytnými pro poskytování standardních činností vymezených v tomto materiálu a zařízením, které vytváří důstojné prostředí pro konzultace poradenského pracovníka s žáky a jejich rodiči a umožňuje vedení dokumentace a evidence o žácích v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. Ke standardnímu vybavení náleží také vybavení počítačem s přístupem na síť, tiskárnou, uzamykatelnou skříní a telefonem.

6.2 Časová dostupnost služeb

Každý z poradenských pracovníků školy má pevně stanoveny konzultační hodiny pro žáky, konzultační hodiny pro učitele a konzultační hodiny pro rodiče. Ve svých konzultačních hodinách je poradenský pracovník pro uvedenou cílovou skupinu dostupný v prostorách, které jsou vyhrazeny pro poskytování poradenských služeb. Denní doba poskytování poradenské služby se řídí charakterem této služby a potřebami žáků, rodičů a učitelů. Současně musí odrážet velikost úvazku pracovníků, zejména pak školních psychologů a školních speciálních pedagogů.

6.3 Informovanost o službách

Škola zpracovává soubor informací o poradenských službách, které poskytuje žákům a jejich rodičům. Přehled o charakteru poskytovaných službách ve škole je veřejně přístupný na nástěnce v budově školy, na webových stránkách školy apod. a zahrnuje zejména:

- umístění prostor pro poskytování poradenských služeb v budově školy,
- jména a funkce poradenských pracovníků školy a kontakt na tyto pracovníky,
- základní informace o službách, které poskytují jednotliví poradenští pracovníci školy,
- konzultační hodiny poradenských pracovníků školy.

O poskytování poradenských služeb informuje škola ve svých výročních zprávách.

6.4. Práce s informacemi a s důvěrnými daty

Informace a důvěrná data o žácích a jejich rodičích, která se poradenští pracovníci školy dozvědí v souvislosti s výkonem své poradenské činnosti, jsou ochraňována v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Způsob realizace pravidel pro ochranu informací a důvěrných dat v dokumentaci poradenských pracovníků školy vyplývajících z uvedeného zákona je konkretizován ve školním programu pedagogicko-psychologického poradenství.

6.5. Převod dokumentace a nástrojového vybavení

V případě, že škola ukončí pracovní smlouvu s psychologem nebo speciálním pedagogem, je třeba zajistit předání dokumentace a nástrojového vybavení novému odborníkovi nebo případné převedení dokumentace příslušnému školskému poradenskému zařízení v souladu se zákonem č. 101/2000Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Zakoupené diagnostické nástroje, které jsou v majetku školy, budou do doby nástupu nového odborníka uzamčeny a zapečetěny ve škole, včetně spisové

³ Např. zák. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdrav a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zák. č. 133/1985, o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů a další

dokumentace. Pokud škola ustoupí od požadavku práce těchto odborníků, je povinna informovat o tom příslušné poradenské zařízení a předat spisovou dokumentaci o žácích tak, aby služby rodičům a žákům nebyly přerušeny. Současně je třeba vyřešit další práci se zakoupenými diagnostickými nástroji, které mohou být jednak v majetku psychologů nebo speciálních pedagogů; pokud jsou v majetku školy, bylo by vhodné, aby škola, která již neplánuje činnost těchto odborníků nabídla nástroje k odkoupení jiné škole, kde odborníci v regionu pracují; nebo případně školským poradenským zařízením v regionu.

Diagnostické nástroje jsou děleny podle povahy uživatelské náročnosti, která vyžaduje obvykle pregraduální vzdělání v oboru psychologie, výcvik v užívání nástroje, případně také klinickou praxi. U speciálních pedagogů nejsou pravidla natolik striktní, ale je třeba také pregraduálního vzdělání v oboru a výcvik v užívání nástroje. Psychologické nástroje pak *podléhají i specifickým pravidlům při nákupu nástroje, kdy objedávající musí doložit svým diplomem kompetenci k užívání nástroje a dále pravidlům pro jejich uskladnění tak, aby nebyla tato pravidla porušena.*

7.Návrh na úpravy legislativních a souvisejících dokumentů

Návrhy, které jsou v dokumentu obsaženy a vyžadují úpravy legislativy, se vztahují zejména k ukotvení školních poradenských služeb, které jsou popsány ve vyhlášce č.72/2005 Sb., ve znění pozdějších změn (č.116/2011) o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Zde navrhuje upravit přílohu vyhlášky tak, aby byly zahrnuty změny ve standardních činnostech školního speciálního pedagoga a byly doplněny standardy asistenta pedagoga.

Dále navrhuje, aby byl upraven §8, který definuje úlohu školy v poradenských službách a byl zaveden termín **školní poradenské pracoviště**.

Současně navrhuje, aby do znění zákona č.561/2004Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů byla zvažena úprava **§7 Vzdělávací soustava, školy a školská poradenská zařízení**, kde bude uvedeno, že škola poskytuje školní poradenské služby prostřednictvím školního poradenského pracoviště žákům. Vhodné by bylo doplnit i skladbu profesí, vyhláška č.72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších změn (č.116/2011) hovoří o standardních činnostech odborníků, kteří nejsou nikde dále uvedeni. Případně by bylo vhodné doplnit do zákona o pedagogických pracovnících zmínku, že pozicí psychologa je míněn i školní psycholog a pozicí speciálního pedagoga je míněn i školní speciální pedagog.

Dále navrhuje doplnit do zákona o pedagogických pracovnících také pozici sociálního pedagoga, který zastupuje v praxi často roli nekvalifikovaného pedagoga.

V souvisejících dokumentech nelegislativní povahy by bylo třeba zahrnout metodická doporučení, která vyplynula z Analýzy minimálních preventivních programů do Minimálního preventivního programu, který je součástí RVP a následně ŠVP.

Bylo by vhodné připravit metodický dokument, který by každý rok aktualizoval tvorbu těchto programů ve školách, v souladu s vědeckým poznáním. Zejména ve vztahu k užívaným intervenčním postupům a diagnostice v oblasti prevence rizikového chování.

Analýza prokázala také potřebu vytvoření terminologického slovníku pro tuto oblast práce, potřebu seznámení pedagogických pracovníků školy s procesy evaluace jako nástroje, který plní roli formativního nástroje.

Návrh úprav v Koncepci poskytování poradenských služeb ve školách

Projekt RŠPP skončil v době, kdy vešly v platnost novely vyhlášek č.72/2005 Sb., a 73/2000Sb., které mají úzký vztah k poskytování poradenských služeb ve školách.

Praktickým využitím těchto novel a jejich aplikací do školního poradenského systému se tak zabývá až projekt, který zajišťuje pokračování poskytování školních poradenských služeb z prostředků ESF a státního rozpočtu, z programu OP VK RAMPS-VIP III jehož realizace byla zahájena v lednu 2012.